

بررسی نقش سازمانهای مردم نهاد در مدیریت شهری (موردی: شهرداری تهران)

قاسم نجاری

دانشجوی دکتری، گروه علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

محمد علی خسروی^۱

استادیار، گروه علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

جهانبخش ایزدی

استادیار، گروه علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

حبیب الله ابوالحسن شیرزادی

دانشیار، گروه علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۸/۲۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۹/۲۶

چکیده

با عنایت به اهمیت و ضرورت روز افزون اهمیت مدیریت شهری در دستیابی به توسعه پایدار و همجانیه، مطالعه حاضر به بررسی نقش سمن ها در مدیریت شهری شهرداری تهران می پردازد. از نظر طرح تحقیق مطالعه حاضر از نوع میدانی و کاربردی است جامعه و حجم نمونه آماری شامل مدیران و کارشناسان شهرداری مناطق ۲۲ گانه تهران و ۱۲۱ نواحی که ۲۲۰ نفر آنها شهرداران هر منطقه و مدیران ارشد می باشند. نتایج براساس آزمون های فریدمن و روش تحلیل عاملی درجه دوم بدست آمد. در این حوزه ۶ مولفه بصورت حقوق شهری، حسابداری و مدیریت مالی، مهندسی شهری، شهرسازی، محیط زیست به عنوان مؤلفه های مدیریت شهری در نظر گرفته شده اند. نتایج آزمون فریدمن بیانگر این است که حسابداری و مدیریت مالی بالاترین رتبه را به خود اختصاص داده است و بعد از آن اقتصاد شهری با در رتبه بعدی قرار گرفته است. حقوق شهری در جایگاه سوم و محیط زیست در جایگاه چهارم قرار گرفته است علوم اجتماعی شهری، شهرسازی و مهندسی شهری به ترتیب رتبه های بعدی را به خود اختصاص داده اند. یافته ها نشان داد سازمان های مردم نهاد، بعنوان واسطه بین شهرداری، مردم و حکومت، می توانند نقشی بی بدیل و حیاتی داشته باشند و با برقراری ارتباط، مشارکت عمومی و مدیریت کارا، شهرداری را از یک سازمان منفعل به نهادی پویا و توانمندساز تبدیل کنند.

کلمات کلیدی: سمن ها، مدیریت شهری، شهرداری تهران، تحلیل عاملی

مقدمه

دستیابی به توسعه پایدار و مدیریت شهری پایدار از مهمترین اهداف مدیران شهری در کل دنیا می باشد. یکی از اهداف اصلی در مدیریت شهری تلاش برای حفظ منابع برای نسل های دیگر در کنار ارائه خدمات مورد قبول در سطح عمومی شهری می باشد (عبدالله زاده، ۱۳۹۳). روابط دولت و سازمان‌های مردم نهاد، موافقان و مخالفانی دارد. با این حال هر دو طرف این روابط را اجتناب ناپذیر می‌دانند (کاستن، ۱۹۹۸) در کشورهایی با رژیم‌هایی مستبد، سازمان‌های مردم نهاد احتمالاً در کنار اپوزیسیون قرار می‌گیرند. (رابطه تقابل) دولت‌های تک حزبی سازمان‌های مردم نهاد را تا وقتی که برنامه‌های دولت را تسهیل می‌کنند، تحمیل می‌کنند، اما اگر بیش از حد منتقد باشند آنها را از میان بر می‌دارند. در صورتی هم که این سازمان‌ها حالت ساکن به خود بگیرند، توسط حزب حاکم جذب می‌شوند (رابطه وابسته به ارباب رجوع). اما در رژیم‌های متمایل به لیبرال دموکراسی سازمان‌های مردم نهاد ممکن است نقش‌های آمیخته‌ای بازی کنند: همکاری با دولت در برنامه‌های ویژه و در عین حال به چالش کشیدن آن در سایر حوزه‌ها (کلرک^۱، ۱۹۹۲). دسته بندی دیدگاه‌های نظری درباره روابط دولت و سازمان‌های مردم نهاد، متفاوت و متعدد است. برخی، روابط دولت با سازمان‌های مردم نهاد در پیوستاری از تسلط یکی از طرفین تا تشریک مساعی بین آن دو دانسته‌اند (رحماتاه و ابراهیم^۲، ۲۰۱۰). برخی دیگر روابط میان دولت و سازمان‌های مردم نهاد را در سه شکل کلی دسته‌بندی کرده‌اند: همکاری رسمی (بر اساس دستور کار مشترک)، پیوندهای رسمی و غیر رسمی (تبادل ایده‌ها و اطلاعات) و مراوده رسمی و غیر رسمی (متعارض یا حامی) (هگو^۳ ۲۰۰۲). کاستن^۴ (۱۹۹۸) روابط بین دولت و سازمان‌های مردم نهاد را مبتنی بر چهار بعد دسته‌بندی می‌کند: یا مقاومت در برابر تکثرگرایی نهادی، توازن نسبی قدرت در رابطه، درجه رسمیت و تبع آن، سطح پیوند دولت و سازمان مردم نهاد. او یک طیف هشت مرحله‌ای از روابط را مشتمل بر سر کوب تخصص رقابت قرار داد، بخش (طرف) سوم، همکاری مکمل تاتشریک مساعی معرفی می‌کند. استفاده از آموزشهای عمومی، بهره‌گیری از ارتباط مستمر با شهروندان از طریق رسانه‌ها، روابط عمومی و دیگر ابزارهای رسانه‌ای می‌تواند از مهمترین شیوه‌های تغییر نگرش مردم به وظایف و اختیارات و تکالیف شهرداری‌ها تلقی گردد. همپای این تحولات، ساختار تشکیلاتی و منابع انسانی شهرداریها و سازمانهای مرتبط نیز بایستی دستخوش تغییر گردد تا ضمن افزایش بهره‌وری و کارایی فنی، سایر کارویژه‌هایی که بر عهده شهرداری خواهند بود به بهترین نحو ممکن انجام گیرند. شاید بهترین راه حل باز تعریف مجدد از شهرداری و شکل کاملتر آن، مدیریت شهری است. وظیفه اصلی نهاد مدیریت شهری و شهرداری به عنوان مهمترین جزء آن، تبدیل شدن به یک تسهیل کننده در عوض تأمین کننده است. شهرداری نباید تأمین کننده آب و برق و سایر خدمات باشد. شهرداری نمی‌بایست خود رأساً اقدام به تأسیس اماکن مختلف کند بلکه باید با تکیه بر قدرت قانونی خود به عنوان

¹ clark

² Ramantah & Ebrahim

³ Hague

⁴ Coston

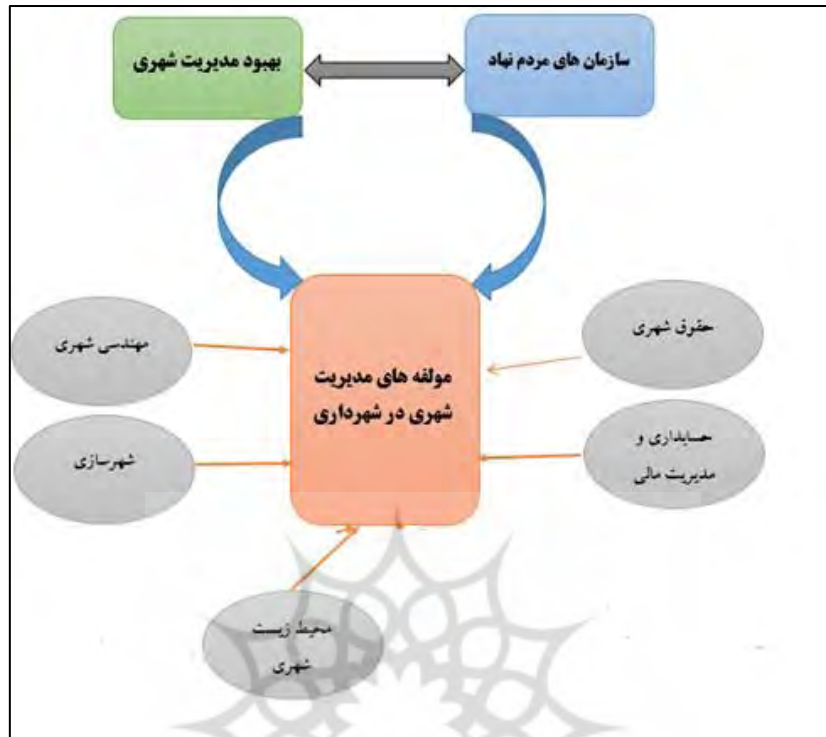
سازمانی کنترل کننده و نظم بخش به فعالیتهای بخش خصوصی و غیر دولتی، شرایط را به گونه‌ای فراهم نماید تا امور اجرایی و خدماتی توسط آنها انجام شود و شهرداری تنها به حوزه‌های مرتبط با تدوین خط‌مشی‌های محلی و نظارت بر فعالیتهای دیگر کنشگران شهری بپردازد.

پژوهش حاضر از نظر کنترل شرایط پژوهشی، یک تحقیق پیمایشی است. روش تحقیق در پژوهش حاضر پیمایشی از نوع توصیفی است که ضمن بکارگیری اسناد و مدارک، از پرسشنامه استاندارد نیز استفاده گردیده است. ضمن اینکه برای تدوین چارچوب نظری تحقیق و مروری بر تحقیقات پیشین از روش کتابخانه‌های (اسنادی) نیز بهره گرفته شده است. نتایج بدست‌آمده حاصل از بررسی جایگاه سمن‌ها در مدیریت شهری شهرداری تهران بین سالهای ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ می‌تواند راهگشای مدیران و برنامه‌ریزان شهری باشد تا بتوانند با اتخاذ سیاست‌های مناسب شرایط بهتری را در مدیریت شهری رقم بزنند. جامعه آماری این مطالعه شامل مدیران و کارشناسان ارشد شهرداری مناطق ۲۲ گانه تهران و ۱۲۱ نواحی مربوط به آنها می‌باشد. در این مطالعه روش نمونه‌گیری، انتخاب هدفمند نمونه از بین جامعه آماری است بدین ترتیب که از هر منطقه تعداد ۱۰ نفر شامل شهرداران آن منطقه و نواحی متعلق به آن و مدیران ارشد به ترتیب اولویت سمت انتخاب خواهند شد. در این تحقیق از پرسشنامه استاندارد استفاده است. در این تحقیق از روایی صوری جهت روایی پرسشنامه استفاده گردیده است. از روش الفای کرونباخ جهت سنجش پرسشنامه استفاده می‌گردد.

جدول ۱. مقادیر آلفای کرونباخ مربوط به پرسشنامه

ابعاد	تعداد سوالات	ضریب آلفای کرونباخ
حقوق شهری	۴	۰/۹۷۲
حسابداری و مدیریت مالی	۴	۰/۹۲۲
مهندسی شهری	۴	۰/۷۷۲
شهرسازی	۷	۰/۷۷۴
محیط زیست	۵	۰/۸۰۴
کل پرسشنامه	۲۴	۰/۸۸۷

شکل ۱. متغیرهای مورد بررسی در قالب یک مدل مفهومی

منبع: نگارندگان تحقیق

در نهایت مساله اصلی تحقیق اینگونه تدوین می شود: بررسی نقش سمن ها در مدیریت شهری شهرداری تهران بین سالهای ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ چگونه بوده است؟

مبانی نظری

در حدود یک و نیم دهه‌ی اخیر، ادبیات تجربی غنی‌ای در موضوع سمن‌ها پدید آمده است، اما نظر به تعدد و تکثر این مطالعات، در این قسمت تنها به ادبیاتی اشاره می‌شود. زهره عباسی (۱۳۹۸)، در پایان‌نامه کارشناسی ارشد به موضوع «نقد و بررسی سازمان‌های غیردولتی به مثابه تجربه‌ای برای دستیابی به عرصه عمومی» پرداخته است، نتایج نشان می‌دهد: بخش اول زمینه‌های قانونی فعالیت این نهادها بود اگرچه در قانون اساسی عوامل محدودیت‌آفرینی در باب فعالیت سمن‌ها به چشم نمی‌خورد، اما این آیین‌نامه اجرایی بیانگر برداشت بدبینانه و نادرست از سمن‌هاست تحلیل این آیین‌نامه‌ها نشان می‌دهد. سیاست‌گذاران به سمن‌ها به چشم نهادهای حاشیه‌ای، مشورتی، و در کمک‌رسانی به دولت می‌نگرد و چندان به استقلال و اهمیت آن‌ها باور ندارند محمد فاضلی ترک (۱۳۹۲)، در پایان‌نامه کارشناسی ارشد به بررسی وضعیت حقوق سازمان‌های غیردولتی در حقوق بین‌الملل و حقوق داخلی پرداخته است و در رابطه با شناخت سازمان‌های غیردولتی به بررسی تاریخچه و شکل‌گیری، طبقه‌بندی، تعریف و تأثیر سازمان‌های غیردولتی در نظام حقوقی ایران و حقوقی بین‌الملل پرداخته است.

محمدرضا سعیدی (۱۳۸۲)، در کتاب «درآمدی بر مشارکت مردمی و سازمان‌های غیردولتی» پس از ارائه مبانی نظری مشارکت و تبیین و توصیف مفهوم آن به بیان تعاریف و ویژگی‌های سازمان‌های غیردولتی و کارکردهای و ارتباط آن‌ها با سازمان ملل می‌پردازد و عوامل اثرگذار بر توسعه‌نیافتگی سازمان‌های غیردولتی ایران را بررسی می‌نماید. نتایج نشان می‌دهد عوامل ساختاری، سازمانی و خرد که شامل ساختار سیاسی و ساختار قانونی و دیوان‌سالاری دولتی و ... عوامل توسعه سازمان‌های غیردولتی می‌باشند.

در خارج از کشور نیز مطالعات وسیعی درباره‌ی سمنها انجام و ادبیات غنی در اینباره تولید و انباشت شده است؛ ماتیلدا و پترسون ۲۰۲۰ در مقاله‌ای به نقش سیاسی سازمان‌های غیر دولتی در ارتباط با شفافیت مدیریت جهانی شیلات پرداخته است. مقاله با بحث در مورد مفاهیم گسترده تری از این یافته‌ها در ارتباط با بحث‌های جاری در مورد شفافیت سیاسی و اثربخشی به پایان می‌رسد. زلک^۱ (۲۰۱۸) در رساله دکتری خود با عنوان "فاکتورهای موثر حکمرانی خود در مورد سمن‌ها"، به بررسی عوامل مؤثر بر حاکمیت خوب در مورد سازمان مردم نهاد فدراسیون بین‌المللی برنامه ریزی انجمن والدین عضو منطقه آفریقا (IPPFAR) پرداخته است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که اعتماد بین هیئت مدیره و مدیر اجرایی، مشارکت فعال هیئت مدیره در استراتژی، سیاست، بررسی عملکرد و تصمیمات کلیدی، صداقت اعضا (اخلاق، نگرش، بی‌طرفی، استقلال، عینیت) و مسئولیت جمعی هیئت مدیره ترکیب و تنوع در رابطه با سوابق و تخصص اعضای هیئت مدیره و رهبری ارائه شده توسط رئیس، تعیین‌کننده‌های اصلی حکمرانی خوب هستند. استنکوسکا^۲ (۲۰۱۴) در مقاله‌ای با عنوان "حکمرانی خوب و سازمان‌های غیر دولتی"، به ارتباط بین ارزش‌های حکمرانی خوب و فعالیت‌های سازمان‌های غیردولتی، نحوه تعامل این دو عامل با یکدیگر می‌پردازد. نتایج حاکی است که سازمان‌های غیردولتی می‌توانند در ترغیب دولت‌ها و جامعه مدنی برای اجرای حکمرانی خوب در بخش دولتی و خصوصی کمک کنند. اما سازمان‌های غیردولتی نحوه کارشان را دوباره بررسی کنند. در بسیاری از جوامع آنها باید استقلال و شفافیت خود را بهبود بخشند. سازمانهای غیردولتی در واقع می‌توانند بعنوان واسطه‌ای امین و کارا بین مردم و حکومت، در خدمت جامعه باشند. شکیبا (۲۰۰۷) در مطالعه‌ای با عنوان سازمان‌های غیردولتی شیعی در آفریقا و نقش آن‌ها در توسعه جایگاه فرهنگی و اقتصادی زنان» به بررسی نقش سازمان‌های غیردولتی شیعی در توسعه جایگاه فرهنگی اجتماعی زنان در آفریقا پرداخته است. وی در مطالعه اسنادی تاریخی بر این باور است که با گذشت ۵۰ سال از استقبال آفریقا زنان هم‌چنان غایب بزرگ زندگی اقتصادی، اجتماعی و سیاسی جامعه به شمار می‌روند. خوشبختانه مبارزه در راه برابری حقوق زنان نه تنها در کشورهای اسلامی آفریقا بلکه در بسیاری از جوامع دیگر ادعای مغایرت این‌گونه فعالیت‌ها با آموزه‌های دینی منصفانه نیست. این نتیجه‌گیری نادرست یا به دلیل عدم رضایت تحلیل‌گران از تلاش‌های دینی زنان و یا به دلیل کند بودن پیشرفت آن تلاش‌هاست (محسنی و همکاران، ۱۳۹۲). وار نیوز^۳ (۲۰۰۶) در مطالعه‌ای با عنوان «تأثیر

¹ - LAKACHEW WALIE ZELEKE

² - Magdalena Stankowska

³. Var news

برنامه‌های سازمان‌های غیردولتی بر توانمندسازی زنان روستائی در بنگلادش: نمونه موردی اتاران» سعی نموده است تأثیر برنامه‌های سازمان‌های غیردولتی و مردم نهاد را به ویژه برنامه‌های اقتصادی را در توانمندسازی زنان بررسی کند. وی در مطالعه کیفی در دو روستای پانچروخی و آتھاروی بنگلادش با ۲۰ زن که دست کم چهار سال در برنامه‌های سازمان‌های مردم‌نهاد و غیردولتی شرکت کرده بودند، نتایج وی نشان‌دهنده این واقعیت است که درک از خود زنان بهتر شده است و آگاهی و تحصیلات‌شان نیز افزایش یافته است (و همکاران، ۱۳۹۲).

تحقیقات دیگری نیز در زمینه مشارکت شهروندان و گروه‌های داوطلب در مدیریت شهری انجام شده‌اند از جمله تحقیق اله ویردی و حمزه (۱۳۹۹)؛ تحقیق نعمت‌اللهی و همکاران (۱۴۰۰)، تحقیق سعیدی مهر و همکاران (۱۴۰۰) و تحقیق داداش پور و همکاران سال ۱۴۰۰.

با عنایت به ضعف ادبیات تجربی در موضوع مرتبط با این تحقیق، تحقیق حاضر فتح‌بابی است برای ادامه و تقویت تحقیقات در موضوع نقش و درعینحال ارتقاء مشارکت سمن‌ها در حوزه مدیریت شهری. نگاه تحقیق حاضر به بررسی نقش سمن در مدیریت شهری اذعان دارد که عوامل حقوق شهری، حسابداری و مدیریت مالی، مهندسی شهری، شهرسازی، محیط زیست موثرند بر همین اساس این عوامل در این تحقیق مورد بررسی قرار می‌گیرند.

منطقه مورد مطالعه

منطقه مورد مطالعه این تحقیق، کشور ایران است. همسایگان ایران ارمنستان و آذربایجان در شمال غربی، ترکمنستان در شمال شرقی، عراق و ترکیه در غرب، افغانستان و پاکستان در شرق می‌باشند. ایران بعد از عربستان سعودی دومین کشور بزرگ در خاورمیانه است. این کشور مساحتی برابر با ۱,۶۴۸,۰۰۰ کیلومتر مربع دارد. ایران کشوری تقریباً مثلثی شکل است که طولانی‌ترین ضلع آن از مرز ترکیه در شمال غربی تا مرز پاکستان در جنوب شرقی کشیده شده است و ۲,۵۰۰ کیلومتر طول دارد. بیش از نیمی از مرز بین‌المللی ایران به طول ۴,۴۳۰ کیلومتر ساحلی است و شامل ۷۴۰ کیلومتر مرز در حاشیه دریای خزر در شمال و ۱,۷۰۰ کیلومتر مرز در خلیج فارس و دریای عمان در جنوب می‌باشد. ایران به عنوان یکی از کشورهای پرکوه جهان دو رشته کوه اصلی دارد. البرز که بلندترین قله را در آسیا دارد (قله دماوند با ارتفاع ۵۶۷۱ متر بالاتر از سطح دریا) و در غرب رشته کوه‌های هیمالیا قرار گرفته است و زاگرس که با بیش از ۱,۶۰۰ کیلومتر طول از شمال غربی تا جنوب شرقی کشور کشیده شده است. این دو رشته کوه بیش از ۲,۳۰۰ متر ارتفاع دارند و مقدار قابل توجهی رطوبت را که از دریای خزر به جنوب یا از دریای مدیترانه به شرق می‌رود از محیط می‌گیرند. رشته کوه‌های محلی دیگری نیز در ایران وجود دارد که در حاشیه‌های آنها آبگیرهایی وجود دارد که به عنوان فلات مرکزی شناخته می‌شوند. این آبگیرها عبارتند از دشت کویر، صحرائی بسیار بزرگ و پوشیده از نمک در شمال مرکزی ایران و کویر لوت، صحرائی پوشیده از ماسه و سنگریزه در جنوب شرقی کشور. واحه‌های آبخیزی در این مناطق وجود دارد که نمونه‌های واقعی و زنده عزم ایرانیان قدیم برای بقا و زندگی بخشیدن به مناطق خشک و بی‌آب است. جغرافیای ایران شاهد چندین رودخانه است، اما تقریباً همه آنها

نسبتاً کوچک و کم عمق هستند که برای کشتیرانی مناسب نمی باشند. تنها رودخانه‌ای که در ایران امکان کشتیرانی در آن وجود دارد، رود کارون است که از شهر اهواز در جنوب غربی ایران می‌گذرد و به خلیج فارس می‌ریزد. اکثر رودخانه‌ها از کوه‌ها سرچشمه می‌گیرند و در داخل آبرگیرها فرو می‌ریزند. تقریباً یک سوم کل سرزمین ایران قابل کشت است و فقط ۱۰.۴ درصد آن تحت کشت و زرع می‌باشد. ۶ درصد دیگر از کل زمین‌های کشور برای چرای دام‌ها استفاده می‌شوند. مناطق جنگلی در دهه‌های اخیر کمی کاهش داشته و ۴.۳ درصد از کل کشور را به خود اختصاص می‌دهند.

جمعیت ایران در سال ۱۳۹۸ در حدود ۸۳,۰۰۰,۰۰۰ نفر تخمین زده شده است. این عدد نسبت به ۴۴ سال پیش از آن که معادل ۳۳,۳۷۹,۰۰۰ نفر بوده بیش از دو برابر شده است. بین سال‌های ۱۳۷۸ و ۱۳۹۷، نرخ رشد جمعیت سالانه ایران بیش از ۳ درصد بوده است. در میانه اولین دهه پس از انقلاب در ایران و بعد از برنامه گسترده دولت در کنترل جمعیت، شروع به کاهش کرد. در سال ۱۳۷۹، نرخ رشد جمعیت ۰.۷ درصد در سال کاهش یافت. در سال ۱۳۸۵، نرخ رشد جمعیت به ۱.۳ درصد رسید و از سال ۱۳۹۴ به بعد نیز دولت در تلاش است تا مردم را به افزایش جمعیت ترغیب کند. در سال ۱۳۹۵، تقریباً ۷۴ درصد جمعیت ایران در مناطق شهری و بقیه در مناطق حومه شهر زندگی می‌کردند. این امر نشان‌دهنده مهاجرت عظیم به شهرها در سال‌های اخیر می‌باشد. جمعیت ایران از گروه‌های قومی متعددی تشکیل شده است. پارس‌ها (قوم فارس) ۶۰ درصد جمعیت، آذری‌ها ۲۵ درصد جمعیت، کردها ۵ درصد و لرها ۲ درصد جمعیت ایران را تشکیل می‌دهند. باقی جمعیت شامل اقلیت‌های عرب، ارمنی، آشوری، بلوچی و ... می‌شود. دین اکثر مردم کشور فارغ از قوم یا زبان آن، اسلام است.

شکل ۲. نقشه ایران

منبع: گیئاشناسی

یافته‌های پژوهش

پس از اتمام مرحله‌ی جمع‌آوری داده‌ها، کلیه اطلاعات لازم مورد بازبینی قرار گرفته و بر اساس سطوح اندازه‌گیری، متغیرها مورد نظر کدگذاری گردید. سپس برای پردازش و تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها از نرم‌افزار کامپیوتری SPSS استفاده گردید. در این پژوهش پس از جمع‌آوری اطلاعات برای تجزیه و تحلیل داده‌ها دو روش مورد استفاده واقع شده است:

- روش توصیفی: در این روش جهت طبقه‌بندی اطلاعات بر اساس متغیرهای مورد نظر، توصیف خصوصیات جامعه آماری در قالب فراوانی، درصد و جداول مورد استفاده واقع شد.

- روش استنباطی: برای یافتن روابط بین متغیرها و آزمون فرضیه‌ها، روش‌های آماری زیر مورد استفاده قرار گرفت. در توضیح باید گفت این روش‌ها از طریق نرم‌افزار SPSS استفاده از آزمون فریدمن و روش تحلیل عاملی اکتشافی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. تحلیل عاملی یعنی گروه‌بندی کردن متغیرهایی که همبستگی درونی دارند، بکار رفته است. اغلب این تحلیل در مراحل اولیه تحقیق انجام می‌گیرد.

در تحلیل عاملی جهت مناسب بودن داده‌ها در این پژوهش از دو آزمون مقدماتی استفاده گردیده است. نتایج آزمون کفایت نمونه برداری (KMO) معنادار بود که در جدول ۲ آمده است. در تحلیل عاملی مقدار شاخص KMO شرط انجام تحلیل عاملی ارزش‌ها ۰.۶ باشد و بالاتر از آن می‌باشد که همبستگی موجود مناسب خواهد بود و نتایج آزمون بارتلت حاکی از روابط قابل کشف بین متغیرهایی است که قرار است مورد تحلیل قرار گیرد. و سطح اطمینان صفر برای آزمون بارتلت نیز نشان‌دهنده مناسب بودن مدل عاملی مورد استناد می‌باشد.

جدول ۲. نتایج KMO-Bartlett در بررسی مؤلفه‌های مدیریت شهری سمن‌ها در شهرداری تهران

شاخص کایزر-مایر-الکین (KMO)	۰.۶۶۸
آزمون بارتلت	
آماره کای اسکوتر	۱۳۰۶۹/۸۲۸
درجه آزادی	۷۸۰
سطح معنی داری	۰.۰۰۰

در مرحله بعد باید به شناسایی تعداد عوامل مکنون پرداخته شود. بدین منظور در جدول ۴ نتایج تعیین تعداد عوامل مکنون برحسب مقادیر ویژه ارائه شده است. ستون مقادیر ویژه، شش عامل را با مقدار ویژه بالاتر از ۱ معرفی می‌کند، بنابراین ساختار عاملی پیشنهادی دارای ۶ عامل خواهد بود که این ۶ عامل حدود ۷۶.۰۱۱ درصد از تغییرات واریانس را تبیین می‌کنند که مقدار مناسبی می‌باشد.

جدول ۳: کل واریانس تبیین شده مؤلفه‌های مدیریت شهری سمن‌ها در شهرداری تهران

عامل	مقادیر ویژه		
	کل	درصد تبیین واریانس	درصد تبیین واریانس تجمعی
1	7.032	18.079	18.079
2	5.982	13.456	31.535
3	3.884	10.21	41.745
4	3.381	8.854	50.599
5	2.63	8.452	59.051

65.626	6.575	2.29	6
71.35	5.725	1.44	7
76.011	4.661	1.18	8
79.611	3.6	0.989	9
82.691	3.08	0.87	10
85.64	2.949	0.82	11
87.816	2.176	0.75	12
89.866	2.05	0.633	13
91.449	1.583	0.52	14
92.75	1.301	0.414	15
93.785	1.035	0.337	16
94.626	0.842	0.301	17
95.379	0.752	0.282	18
96.084	0.705	0.25	19
96.61	0.526	0.21	20
97.054	0.444	0.178	21
97.466	0.412	0.165	22
97.85	0.384	0.154	23
98.155	0.305	0.122	24
98.439	0.284	0.113	25
98.702	0.264	0.105	26
98.935	0.232	0.093	27
99.138	0.203	0.081	28
99.311	0.173	0.069	29
99.476	0.164	0.066	30
99.6	0.125	0.05	31
99.705	0.105	0.042	32
99.788	0.082	0.033	33
99.849	0.061	0.025	34
99.905	0.056	0.023	35
99.95	0.045	0.018	36
99.98	0.03	0.012	37
99.992	0.012	0.005	38
99.999	0.008	0.003	39
100	0.001	0	40

ساختار نهایی عوامل در ماتریس چرخش یافته ارائه می شود. جدول ۴ این ماتریس را نمایش می دهد که دربرگیرنده سهم واریانس تبیین شده متغیرها بوسیله عوامل می باشد. ماتریس عاملی چرخش یافته به خوبی توانست متغیرهای مدیریت شهری سمن ها در شهرداری تهران را در ۶ عامل جانمایی نماید. نتایج مندرج در این ماتریس مبنای گروه بندی متغیرها قرار گرفته و بر این اساس به هر عامل تعدادی متغیر که از بارهای عاملی بالایی (بزرگتر از ۰.۷) برخوردارند اختصاص می یابد.

جدول ۴: ماتریس بارهای عاملی پس از چرخش مؤلفه های مدیریت شهری سمن ها در شهرداری تهران

مؤلفه ها	گویه
حقوق حسابداری و مهندسه	محیط زیست
مدیریت مالی	شهرداری
imurright1	-.906
.003	.458
	.199
	-.137

						imurright2	.088	-.904
						imurright3	.593	-.803
						imurright4	.667	-.929
						imurbacc1	.767	-.229
						imurbacc2	.902	-.251
						imurbacc3	.942	-.358
						imurbacc4	.802	-.242
						imureng1	-.130	.526
						imureng2	-.098	.512
						imureng3	-.150	.547
						imureng4	-.159	.516
						imurpln1	-.016	.446
						imurpln2	-.150	.149
						imurpln3	-.101	.115
						imurpln4	-.139	.148
						imurpln5	.334	.574
						imurpln6	.289	.510
						imurpln7	-.004	.636
						imsosci1	.054	.632
						imsosci2	.050	.631
						imsosci3	.049	.632
						imsosci4	-.301	.188
						imsosci5	-.319	.194
						imsosci6	-.293	.200
						imsosci7	.363	-.120
						imureco1	.299	-.109
						imureco2	.171	.099
						imureco3	.151	.356
						imureco4	.231	.375
						imureco5	.300	.347
						imurenv1	.286	.081
						imurenv2	.295	.479
						imurenv3	.110	.670
						imurenv4	.240	.608
						imurenv5	-.522	.023
						imurpol1	-.526	.021
						imurpol2	-.527	.020
						imurpol3	-.481	-.037
						imurpol4	-.492	-.071

بارهای عاملی مناسب نشان‌دهنده تناسب ساختار عاملی بوده و نیاز به حذف هیچ‌یک از گویه‌ها در این پرسشنامه را القا نمی‌کنند. براساس متغیرهای توزیع شده در هر عامل و با توجه به ادبیات نظری موجود و مفهوم گویه‌ها عوامل شش گانه بصورت حقوق شهری، حسابداری و مدیریت مالی، مهندسی شهری، شهرسازی، محیط زیست نام‌گذاری گردید.

آزمون فریدمن

این بخش به انجام آزمون فریدمن اختصاص یافته است تا بدین وسیله تفاوت میان مؤلفه‌های مدیریت شهری سمن‌ها در شهرداری تهران آزمون گردد. فرضیه H_0 در این بخش یعنی میان مؤلفه‌های مدیریت شهری تفاوت

معنی داری وجود ندارد و فرضیه H1 بدین معنی تعبیر می شود که بین مؤلفه های مدیریت شهری تفاوت معنی داری وجود دارد. نتایج بدست آمده در مورد آمار توصیفی متغیرهای مورد بررسی در جدول ۵ نشان داده شده است. بر اساس آنچه در این جدول ارائه شده است، دامنه میانگین متغیرها از ۲.۴۲ تا ۳.۴۱ تغییر نموده است و بنابراین، از انحراف معیار کمی برخوردار است. بالاترین میانگین به حسابداری و مدیریت مالی و پایین ترین آن به مهندسی شهری اختصاص یافته است. ستون انتهایی جدول نیز به ارائه نتایج حاصل از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف اختصاص یافته و بیانگر این است که تمامی متغیرهای مورد بررسی معنی دار نیستند و از این رو، فرضیه صفر مبنی بر نرمال نبودن متغیرها رد شده و تمامی متغیرها نرمال هستند. جهت بررسی معنی - دار بودن تفاوت بین مؤلفه های مدیریت شهری سمن ها و رتبه بندی مهم ترین مؤلفه از نظر کارشناسان نیز، باید نتایج جدول ۶ (Test Statistics) بررسی شود.

جدول ۵ : آمارهای توصیفی متغیرهای مورد بررسی

نام متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مینیمم	ماکزیمم	معنی داری آزمون کولموگروف-اسمیرنوف
imurright	220	3/3216	1/09	1/00	5/00	0/555
imurbacc	220	3/4102	۰/95	1/50	5/00	0/322
imureng	220	2/4295	۰/97	1/00	4/75	0/125
imurpln	220	2/5494	۰/52	1/29	4/00	0/346
imurenv	220	3/1027	۰/52	1/40	4/40	۰/۱۲۴

در جدول شماره ۶ رتبه بندی فریدمن ارائه شده است و بیانگر این است که حسابداری و مدیریت مالی با امتیاز ۵/۴۲ بالاترین رتبه را به خود اختصاص داده است و بعد از آن اقتصاد شهری با امتیاز ۵/۲۲ قرار گرفته است. حقوق شهری با امتیاز ۵/۱۳ در جایگاه سوم و محیط زیست با امتیاز ۴/۹۳ در جایگاه چهارم قرار گرفته است علوم اجتماعی شهری، شهرسازی و مهندسی شهری به ترتیب رتبه های بعدی را به خود اختصاص داده اند.

جدول ۶. رتبه بندی فریدمن در مورد مؤلفه های مدیریت شهری سمن ها

نام متغیر	متوسط رتبه بندی
imurright	5.13
imurbacc	5.42
imurpln	3.10
imurenv	4.93

نتیجه نهایی آزمون فریدمن در مورد بررسی تفاوت در مؤلفه های مدیریت شهری سمن ها در جدول شماره ۷ ارائه شده است و با توجه به اینکه سطح معنی داری آزمون کمتر از ۰/۰۵ است می توان نتیجه گرفت که آزمون صفر مبنی بر عدم معنی داری تفاوت در مؤلفه های مدیریت شهری سمن ها رد شده و فرضیه مقابل پذیرفته می شود. بنابراین، می توان گفت که نتیجه نهایی آزمون فریدمن این است که بین مؤلفه های مدیریت شهری سمن ها تفاوت معنی داری وجود دارد.

جدول ۷. نتیجه نهایی آزمون فریدمن در مورد مؤلفه های مدیریت شهری سمن ها

۲۲۰	تعداد
238.598	Chi-Square
7	درجه آزادی
.000	معنی‌داری

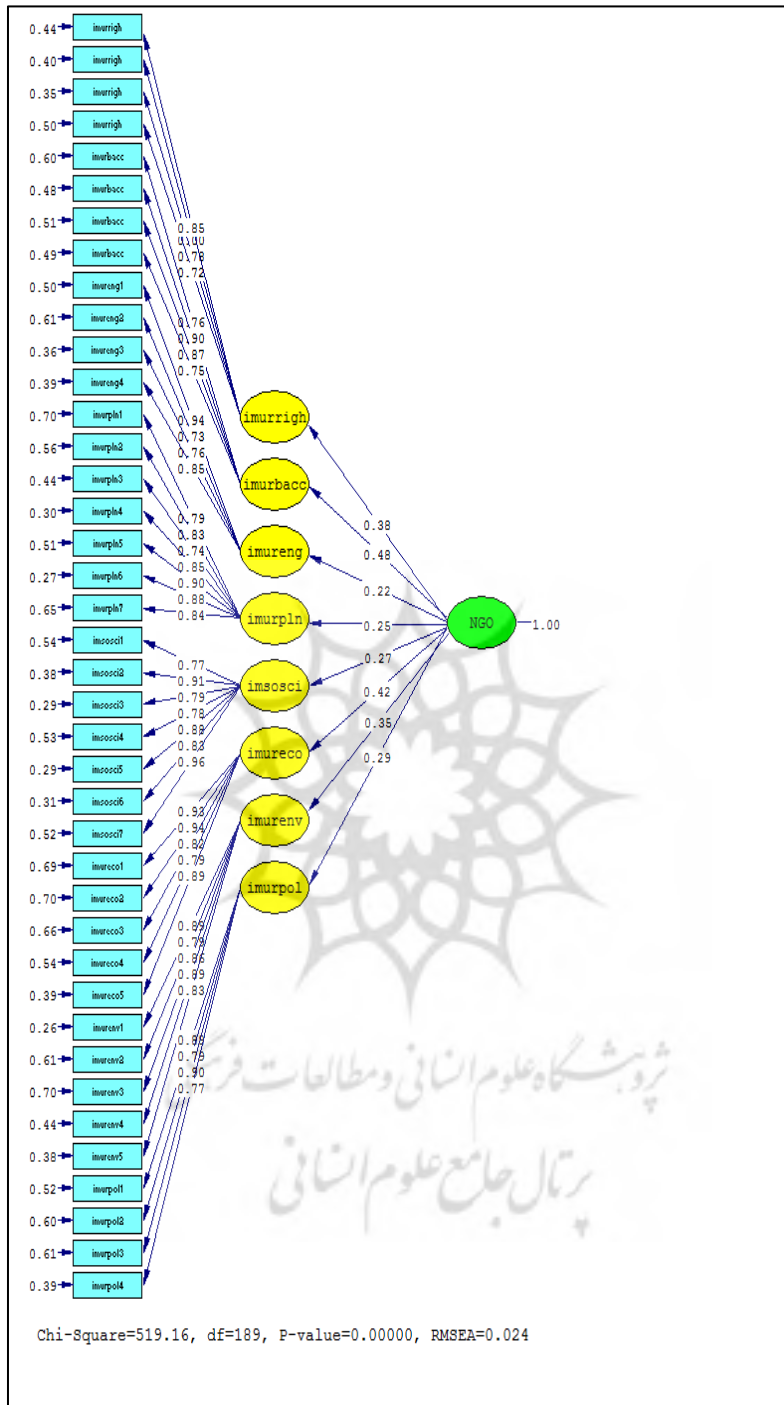
۱. تحلیل عاملی تاییدی درجه دوم مؤلفه‌های مدیریت شهری سمن‌ها

برای آزمون مدل مفهومی پژوهش لازم است تا صحت آن با استفاده از آزمون‌های مناسب مورد بررسی قرار گیرد. بدین منظور در این مطالعه از تحلیل عاملی مرتبه دوم و نرم افزار لیزرل استفاده می‌شود. تحلیل عاملی تاییدی مرتبه دوم یا Second order confirmatory factor analysis زمانی که یک سازه بزرگ خود از چند متغیر پنهان تشکیل شده باشد، استفاده می‌شود. در این روش علاوه بر بررسی رابطه متغیرهای مشاهده‌پذیر با متغیرهای پنهان، رابطه متغیرهای پنهان با سازه اصلی خود نیز بررسی می‌شود. می‌توان گفت که تحلیل عاملی مرتبه دوم روش بسیار مفیدی برای تحلیل داده‌ها است که قدرت تفسیر بالایی را در اختیار پژوهشگر قرار می‌دهد.

نتایج خروجی نرم افزار لیزرل برای برازش مدل وضعیت سنجی مؤلفه‌های مدیریت شهری سمن‌ها در شهرداری تهران در شکل شماره ۴-۱ نشان داده شده است. با توجه به این شکل می‌توان گفت که بارهای عاملی متغیرهای مشاهده شده بالای ۰.۶ می‌باشند که بیانگر مطلوب بودن این مقادیر می‌باشد. به عبارتی می‌توان گفت متغیرهای مشاهده شده در مدل بصورت مناسبی متغیر مربوطه را می‌تواند تبیین کنند. همچنین در شکل شماره ۲ آزمون t مربوط به معنی‌داری بارهای عاملی مدل وضعیت سنجی مؤلفه‌های مدیریت شهری سمن‌ها در شهرداری تهران نشان داده شده است. این شکل نیز نشان‌دهنده معنی‌داری تمامی ضرایب بارهای عاملی می‌باشد (مقدار مشاهده شده بیشتر از مقدار بحرانی آماره t (۱.۹۶) می‌باشد).

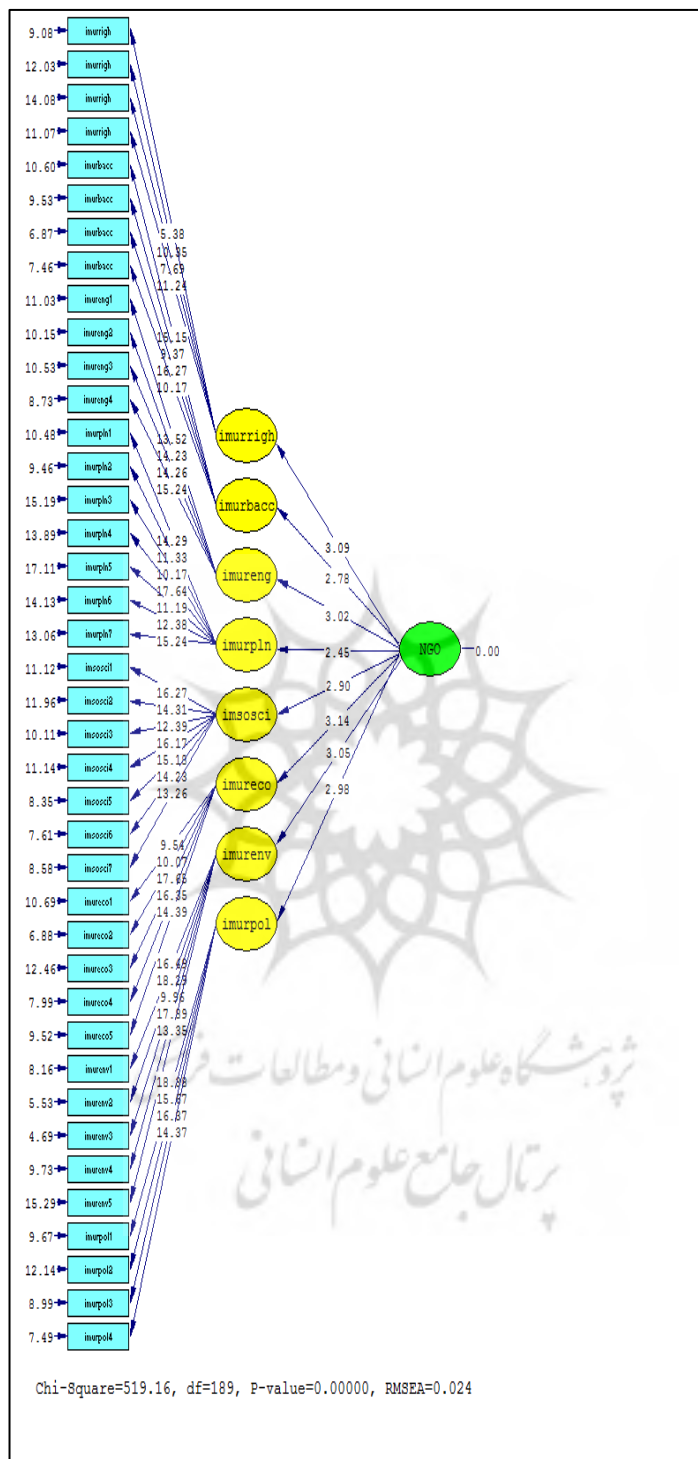
شکل ۳. مدل وضعیت سنجی مؤلفه‌های مدیریت شهری سمن‌ها در شهرداری تهران

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منبع : نگارندگان تحقیق

شکل ۴. معنی داری بارهای عاملی مدل وضعیت سنجی مؤلفه‌های مدیریت شهری سمن‌ها در شهرداری تهران

منبع: نگارندگان تحقیق

نرم افزار لیزرل علاوه بر تخمین ضرایب و خطاهای مدل، یک سری از شاخص های تناسب را به شرح زیر ارائه می کند که با استفاده از آن ها می تواند برازش کلی مدل را مورد آزمون قرار دهد. یکی از شاخص های مهم در معادلات ساختاری شاخص RMSEA می باشد. بر اساس دیدگاه کلی مقدار این شاخص کوچکتر از ۰.۱ باشد برازندگی مدل

بسیار عالی می‌باشد. اگر بین ۰.۱ و ۰.۵ باشد برازندگی مدل خوب است و اگر بین ۰.۵ و ۰.۸ باشد برازندگی مدل متوسط است. بر اساس خروجی نرم افزار لیزرل (شکل ۲) شاخص RMSEA برابر ۰/۰۲۴ می‌باشد که با توجه به مطالب گفته شده می‌توان گفت مدل از برازندگی بسیار عالی برخوردار می‌باشد. همچنین یکی از شاخصهای عمومی برای به حساب آوردن پارامترهای آزاد در محاسبه شاخص های برازش شاخص خی-دو بهنجار است که از تقسیم ساده خی-دو بر درجه آزادی مدل محاسبه میشود. چنانچه این مقدار بین ۱ تا ۵ باشد مطلوب است. بر اساس نتایج خروجی نرم افزار این شاخص ۲/۷۴ بدست آمده که این مقدار نیز مناسب باشد. شاخص های مدل در جدول ۸ نشان داده شده است. مقدار شاخص های مذکور باید در طیف (۱ تا ۰) قرار داشته باشند و هرچه به ۱ نزدیکتر باشند مدل در وضعیت مناسبتری قرار دارد. مقدار این شاخص ها در پژوهش حاضر مناسب می‌باشد. بنابراین مدل از این لحاظ نیز قابل پذیرش است. با توجه به اینکه شاخص های برازش مدل نشان دهنده برازش مناسب مدل می‌باشد می‌توان نتیجه گرفت که مدل مناسبی برآورد شده است. بنابراین تناسب داده‌های گردآوری شده با مدل مطلوب است. لذا برازندگی مدل نهایی مورد تایید می‌باشد.

جدول ۸- مقادیر شاخص های برازش مدل وضعیت سنجی مؤلفه‌های مدیریت شهری سمن‌ها در شهرداری

تهران

مقدار	شاخص
۲/۷۴	(کای دو بر درجه‌ی آزادی)
۰/۰۲۴	RMSEA (ریشه میانگین مربعات خطای برآورد)
۰/۸۴	CFI (برازندگی تعدیل یافته)
۰/۸۵	IFI (برازندگی فزاینده)
۰/۹۴	GFI (نیکویی برازش)
۰/۹۲	AGFI (نیکویی تعدیل برازش)
۰/۸۷	NFI (برازندگی نرم شده)
۰/۹۴	NNFI (برازندگی نرم نشده)

۲. آزمون فرضیات تحقیق

در این بخش با توجه به برازش مدل و تحلیل عامل تأییدی انجام شده، به آزمون فرضیات تحقیق پرداخت می‌شود. فرضیه اول: سمن‌ها نقش مفیدی در بهبود حقوق شهری در شهرداری تهران بین سالهای ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ داشته‌اند. بر اساس نتایج بدست آمده ناشی از برازش مدل مفهومی که در شکل شماره ۲ ارائه شده است، ضریب مربوط به مؤلفه حقوق شهری ۰/۳۸ بدست آمده و معنی داری آن نیز بر اساس آنچه در شکل شماره ۳ ارائه شده است، از نظر آماری قابل تأیید است. از این‌رو، این فرضیه که سمن‌ها نقش مفیدی در بهبود حقوق شهری در شهرداری تهران بین سالهای ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ داشته‌اند، پذیرفته شده است.

فرضیه دوم: سمن‌ها نقش مفیدی در بهبود حسابداری و مدیریت مالی شهری در شهرداری تهران بین سالهای ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ داشته‌اند.

نتایج بدست آمده حاکی از آن است که بهبود حسابداری و مدیریت مالی از مؤلفه‌هایی است که در بهبود مدیریت شهری موثر بوده و سمن‌ها نیز نقش مؤثری در آن ایفا نموده‌اند. بر اساس شکل ۲ ضریب مربوط به این عامل برابر $۰/۴۸$ است که معنی داری آن نیز بر اساس شکل ۳ تأیید شده است. در نتیجه فرضیه متناسب با آن مبنی بر نقش مفید سمن‌ها در بهبود حسابداری و مدیریت مالی شهری در شهرداری تهران بین سالهای ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ پذیرفته شده است.

فرضیه سوم: سمن‌ها نقش مفیدی در بهبود مهندسی شهری در شهرداری تهران بین سالهای ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ داشته‌اند. فرضیه سوم مربوط به بررسی مؤلفه مهندسی شهری در بهبود مدیریت شهری توسط سمن‌ها است. بر اساس شکل شماره ۲ و ۳، ضریب مربوط به این مؤلفه برابر با $۰/۲۲$ است که معنی داری آن نیز تأیید شده است. بنابراین، با توجه به نتایج بدست‌آمده، فرضیه سوم نیز پذیرفته می‌شود و میتوان گفت، سمن‌ها در بهبود مهندسی شهری در شهرداری تهران بین سالهای ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ نقش مؤثری را ایفا نموده‌اند.

فرضیه چهارم: سمن‌ها نقش مفیدی در بهبود شهرسازی در شهرداری تهران بین سالهای ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ داشته‌اند. بر اساس نتایج بدست آمده ناشی از برازش مدل مفهومی (شکل شماره ۴-۲) ضریب مربوط به شهرسازی $۰/۲۵$ بدست آمده و معنی داری آن تأیید شده است. از این‌رو، این فرضیه که سمن‌ها نقش مفیدی در بهبود شهرسازی در شهرداری تهران بین سالهای ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ داشته‌اند، پذیرفته می‌شود.

فرضیه پنجم: سمن‌ها نقش مفیدی در بهبود محیط زیست شهری در شهرداری تهران بین سالهای ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ داشته‌اند.

بر اساس نتایج ارائه شده در شکل شماره ۲ و ۳ در مورد مؤلفه بهبود محیط زیست، ضریب مربوط به این مؤلفه برابر با $۰/۳۵$ و معنی داری آن برابر با $۳/۰۵$ هست که از نظر آماری پذیرفته می‌شود. در نتیجه فرضیه متناسب آن نیز پذیرفته می‌شود و گفته می‌شود که سمن‌ها در بهبود محیط زیست شهری در شهرداری تهران بین سالهای ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ نقش مؤثر و مفیدی را ایفا نموده‌اند.

بنابراین، با توجه به پذیرش تمامی فرضیات فرعی می‌توان گفت فرضیه اصلی تحقیق نیز مبنی بر این‌که سمن‌ها نقش مفیدی در بهبود مدیریت شهری شهرداری تهران از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ داشته‌اند، پذیرفته می‌شود.

نتیجه گیری و دستاورد علمی پژوهشی

در این تحقیق به بررسی نقش سمن‌ها در مدیریت شهری شهرداری تهران بین سالهای ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ پرداخته شده است. در این راستا با توجه به ادبیات موجود و همچنین مطالعات انجام شده در این حوزه ۶ مؤلفه بصورت حقوق شهری، حسابداری و مدیریت مالی، مهندسی شهری، شهرسازی، محیط زیست به عنوان مؤلفه‌های مدیریت شهری در نظر گرفته شده و بر این اساس، پرسش‌نامه مناسب موضوع طراحی و روایی و پایایی آن تأیید شده است. سپس بر اساس آزمون فریدمن تفاوت معنی داری مؤلفه‌ها مورد بررسی قرار گرفته و این نتیجه بدست آمده است که تفاوت معنی داری بین مؤلفه‌های مورد بررسی وجود دارد. علاوه بر این آزمون فریدمن رتبه‌بندی نیز در مورد این عوامل

ارائه داده است. نتیجه حاصل از رتبه‌بندی بیانگر این است که مؤلفه اقتصاد بالاترین رتبه و بعد از آن مؤلفه اقتصاد شهری بعنوان مؤلفه‌هایی هستند که سمن‌ها در آن نقش مؤثرتری را ایفا می‌نمایند. در نهایت بعد از انجام تحلیل عاملی اکتشافی، به برآزش مدل و انجام تحلیل تأییدی درجه دوم پرداخته شده و به آزمون فرضیات تحقیق پرداخته شده است. در ادامه پس از پاسخ به سؤالات تحقیق، نتایج بدست‌آمده با نتایج سایر مطالعات مشابه مقایسه می‌شود. با توجه به نتایج بدست آمده از این مطالعه مبنی بر جایگاه سمن‌ها در بهبود مؤلفه‌های مدیریت شهری در شهرداری تهران در این بخش بر اساس هر از مؤلفه‌های مورد بررسی پیشنهادهای ارائه می‌شود:

۱. **بهبود حقوق شهری** از اولین مؤلفه‌های مورد بررسی در این مطالعه است که جایگاه سمن‌ها در بهبود آن مورد پذیرش واقع شده است. میزان آگاهی افراد از این حقوق امروزه بیش از پیش افزایش یافته و به عنوان یک نیاز اساسی تبدیل شده و جوامع نوین را به سوی درک این آگاهی‌ها سوق داده است. پایگاه‌های مشارکتی اقتصادی-اجتماعی، در بالارفتن سطح آگاهی از وضعیت حقوق شهری بسیار مهم و تأثیر گذار است، به عبارت دیگر، هرچه توسعه‌یافتگی بیشتر باشد، آگاهی از حقوق شهری و شهروندی نیز بیشتر خواهد شد (فتیحی، مختارپور، ۱۳۹۰). از این‌رو، پیشنهاد می‌شود تا سازمان‌های غیردولتی (سمن‌ها) به‌عنوان یکی از محورهای ارتقاء مشارکت‌های مردمی، زمینه این آگاهی را در جوامع به خوبی فراهم نمایند و مانند همیشه نقش مسئولانه و سازنده خود را در زمینه بهبود حقوق شهری نیز به خوبی ایفا نمایند.
۲. بهبود حسابداری و مدیریت مالی شهری از دیگر مؤلفه‌های مورد بررسی است که نقش سمن‌ها در مورد بهبود آن در مدیریت شهری شهرداری پذیرفته شده است. یکی از دلایل عدم موفقیت طرح‌های توسعه شهری بحث منابع مالی و روش تامین این منابع توسط مدیریت شهری است، این موضوع تا حدی مشارکت مردم را در اجرای طرح‌های توسعه شهری می‌طلبد (فارسی و هنردان، ۱۳۹۳). سازمان‌های مردم نهاد (سمن‌ها) به علت قابل اعتماد و اطمینان بودن در بین دولت‌ها و اجتماعات باعث مشارکت ذی‌نفعان اجتماعات محلی در فرآیندهای برنامه‌ریزی، اجرا و سایر امور می‌شوند. موضوعی که شفافیت و پاسخگویی بیشتر آنها را جهت حفظ این اعتماد و اعتبار می‌طلبد. از این رو است که عموم سازمان‌های مردم نهاد در تجهیز منابع مالی از اعانه‌دهندگان داخلی و بین‌المللی بسیار موفق عمل نموده‌اند. در نتیجه پیشنهاد می‌شود تا شهرداری از سازمان‌های مردم نهاد بیش از پیش در پروژه‌های مالی خود استفاده نماید.

۳. از مهم‌ترین مؤلفه‌های مدیریت شهری، شهرسازی و مهندسی شهری است که در این مطالعه مورد بررسی قرار گرفته است. امروزه با گسترش شهرنشینی و توسعه شهرها، سرمایه‌گذاری روی زیرساخت‌های مطمئن و بادوام، برای رشد و سلامت جوامع بشری، ضرورت دارد. برای اینکه این سرمایه‌ها به بهترین شکل ممکن هزینه شوند و شهرهایی ایمن، راحت و زیبا برای انسان‌ها فراهم آیند، مطالعات گسترده، محاسباتی، مهندسی و همچنین دیدگاه‌هایی نو و در عین حال نامتداول برای حل مشکلات و پاسخگویی به نیازهای جدید شهروندان نیاز است. مشارکت فعال نیروی مردمی، راه‌حل نهایی برای حل مشکلات فعلی و آینده شهرهاست. چه آنکه تجربه نشان

می‌دهد که به کارگیری استعدادهای مردمی موجب بروز ابتکارها و خلاقیت‌هایی می‌شود که در شرایط عادی تصورشدنی نیست. از این‌رو، برای استفاده از امکانات بالقوه استعدادهای مردمی، سپردن کارهای اجرایی و عملی به شهروندان ضرورت دارد. بنابراین، با توجه به نتیجه این مطالعه مبنی بر نقش سمن‌ها در بهبود شهرسازی و مهندسی شهری پیشنهاد می‌گردد تا در شهرداری‌ها شرایط مناسب جهت شرکت در طرحهای شهرسازی مشارکتی فراهم گردد.

۴. برنامه‌های توسعه شهری ابزار کلیدی نظام مدیریت شهری برای چاره‌اندیشی عملی در رویارویی با پیامدهای ناشی از زندگی در جامعه شهری از جمله مسائل محیط زیست شهری است که باید حمایت، حفاظت و ترمیم محیط زیست در این برنامه‌ها همیشه مورد توجه باشد. عواملی چون ناهماهنگی در اجرا، نبود زیرساختهای لازم، مدیریتهای موازی، عدم تدوین آیین‌نامه اجرایی در زمان مناسب و پیشی گرفتن ملاحظات اقتصادی نسبت به ضرورت‌های حفظ محیط زیست منجر به کاهش اثربخشی مواد قانونی مصوب در برنامه‌ها گردیده است. همچنین وظیفه حفظ محیط زیست شهری در برنامه‌های توسعه و مدیریت شهری، دستخوش ناهماهنگیها و بی‌توجهی‌های متعددی شده است. از این‌رو تصمیم‌گیری در خصوص ساماندهی و اصلاح وضع موجود با استمداد از قوانین جدیدتر، موضوعی است که باید در تقویت جایگاه واقعی مدیریت شهری، توسعه شهری، طرحهای توسعه و تبیین وظایف هر یک از عناصر دخیل در حفظ محیط زیست شهری اعم از شوراهای، شهرداریها، نهادهای دولتی، بخش خصوصی و غیره بیشتر مورد توجه قرار گیرد (ملکی و سعیدی، ۱۳۹۵). از این‌رو، با توجه به نقش سمن‌ها در بهبود محیط زیست شهری در شهرداری‌ها پیشنهاد می‌شود تا از طریق سازمان‌های مردم‌نهاد در زمینه آگاهی جامعه در حفظ محیط زیست و همچنین ایجاد زیرساخت‌های لازم در این زمینه گام‌های مؤثرتری برداشت.

منابع

۱. داداش پور، رضا، احمدزاده، حسن، ولی زاده، رضا. (۱۴۰۰). بررسی عملکرد مدیریت شهری بر پایداری و سرزندگی در مناطق شهری: (مطالعه موردی: شهر ارومیه). فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای
۲. زهره عباسی (۱۳۹۸)، «نقد و بررسی سازمان‌های غیردولتی به مثابه تجربه‌ای برای دستیابی به عرصه عمومی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه الزهرا (س)، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی
۳. سعیدی مهر، محمود، انوری، محمودرضا، کریمیان بستانی، مریم. (۱۴۰۰). تحلیل ابعاد مشارکت شهروندان در مدیریت پسماند در مناطق شهری (مطالعه موردی: شهر زاهدان). فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۱۱(۴)، ۵۲۱-۵۳۵.
۴. عبدالله زاده، (۱۳۹۳) نحوه جلب مشارکت پایدار مردمی در حوزه‌های خدمات شهری. اولین همایش ملی در جستجوی شهر فردا و اکاوی مفاهیم و مصادیق در شهر اسلامی - ایرانی. تهران: شرکت دیبا افق رایا

۵. الله ويردى، مهرشاد، حمزه، فرهاد. (۱۳۹۹). تحلیل و ارزیابی مشارکت های مردمی در توسعه محله ای با استفاده از مدل تاپسیس (مطالعه موردی: منطقه ۶ تهران). فصلنامه جغرافیا و برنامه ریزی منطقه ای، ۱۰(۴)، ۳۱-۱۷.

۶. محسنی، رضاعلی. خوش فر، غلامرضا. بابایی، قربان علی. ابراهیمی، میترا (۱۳۹۲). بررسی عوامل های موثر بر انگیزه مشارکت زنان در سازمانهای مردم نهاد. فصلنامه پژوهشی زن و جامعه، سال چهارم شماره دو، تابستان ۱۳۹۲.

۷. محمد فاضلی ترک (۱۳۹۲)، بررسی وضعیت حقوق سازمان های غیردولتی در حقوق بین الملل و حقوق، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه سمنان، پردیس علوم انسانی - دانشکده علوم انسانی

۸. نعمت اللهی، مجید، انوری، محمود رضا، کریمیان بستانی، مریم. (۱۴۰۰). نقش مدیریت شهری در بهسازی بافت های فرسوده شهری (مورد: شهر سراوان). فصلنامه جغرافیا و برنامه ریزی منطقه ای، ۱۱(۲)، ۷۱۵-۷۲۸.

- 1- Clark, J. (1992), Democratising development: NGOs and the State. *Development in Practice*, 2(3), 151-162
- 2- Coston, J. M. (1998), A Model and Typology of Government-NGO Relationships. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 27(3), 358-382.
- 3- Ramantah, R., & Ebrahim, A. (2010), Strategies and Tactics in NGO-Government Relations Insights from Slum Housing in Mumbai. *NonProfit Management & Leadership*, 21(1), 21-42.
- 4- Hague, S. M. (2002), The Changing Balance of Power Between the Government and NGOs in Banglades. *International Political Science Review*, 23(4), 411-435
- 5- Matilda T. Petersson 2020, Transparency in global fisheries governance: The role of non-governmental organizations, *Marine Policy*
- 6- World Bank. (1995), Working with NGOs. World Bank, NGO Unit.
- 7- Zelak, W. (2018) 'Urban Governance and Urban Food Systems in Africa: Examining the Linkages', *Cities*, 58, pp. 80-86, DOI: 10.1016/j.cities.2016.05.001
- 8- Streeten, Paul, (1997). Nongovernmental organization and development, the annals of the American Academy of political & social science. Vol. 554, P 193, 18
- 9- Magdalena Stankowska (2014), "Good governance and the Non-Governmental Organizations", *International Journal of Governmental Financial Management* - Vol. XIV, No 1, 2014
- 10- Van dijk, M.P (2006), "managing cities in developing countries, the theory and practice of urban management", Edward Elgar
- 11- shakiba AS (2007) The role of nongovernmental organization (NGO) in sustainable development and tourism. From the sun website address: www. aftabir. com Score May 2011.
- 12- World Bank. (1995), Working with NGOs. World Bank, NGO Unit.